

Aktuální otázky lidských práv

Vážené dámy a pánové,

aktuálním vydáním Bulletinu začínáme třetí akademický rok existence našeho Centra. Ještě více než kdy předtím jsou naši členové rozseti po různých koutech světa, kde často přímo u zdroje sledují lidskoprávní dění. Texty pro Bulletin budou v následujících měsících vznikat ve Washingtonu, Štrasburku, Lucemburku, Benátkách, Haagu či New Yorku. I díky mobilitě příspěvovatelů se můžeme pochlubit takovou lahůdkou, jakou je exkluzivní rozhovor Petra Příbyly s filosofickou „těžkou váhou“ Peterem Singerem, jehož druhou část přinášíme. Světově uznávaný profesor z Princetonu se rozhovořil o specifitějších problémech jako třeba eutanázie, potraty či práva zvířat. Pro ty, jimž unikl úvod výborného rozhovoru – stačí se podívat na naše internetové stránky do prázdninového čísla Bulletinu.

Vedle již úspěšně etablovaných rubrik Recenze a Přehled odborného tisku se pomalu formalizuje i mě-

síční přehled nejdůležitější judikatury Evropského soudu pro lidská práva a nově také Soudního dvora EU. Helena Bončková bude referovat o unijních lidskoprávních novinkách přímo z Lucemburku.

Centrum pro lidská práva a demokratizaci otevírá dveře pro zájemce o stáže, podrobnosti naleznete uvnitř Bulletinu, popřípadě na našich stránkách. Rádi bychom vás také upozornili na aktivitu některých členů Centra v podobě nového přírůstku do české blogosféry (vizte banner na straně 2).

Příjemné čtení přeje

za Centrum pro lidská práva a demokratizaci,

Hubert Smekal

International Institute of Political Science
of Masaryk University in Brno

Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity v Brně

Obsah

O eutanázii, potratech a právech zvířat

Druhá část rozhovoru s Peterem Singerem, Ira W. DeCamp Profesorem bioetiky na Princeton University

1) Mezinárodní trestní spravedlnost |5

Bangladéšský Tribunál pro mezinárodní zločiny: obavy o spravedlivý proces
Uvidíme před ICC proces proti hlavním postavám Vatikánu?

2) Evropský systém ochrany lidských práv |8

Lucemburské lidskoprávní porvy: K výkladu Listiny základních práv EU

Co nového ve Štrasburku: Neurážejte svého zaměstnavatele

Velká Británie se vzdaluje Evropě

Určuje pohlaví tělo nebo pocit? Osobní svoboda a veřejný registr v Nizozemí

Jak číst čísla?: recenze

3) Mezinárodní politika a lidská práva |15

Tragický masakr v Oslo a nebezpečí zvané „hate crimes“

Tvrdý zásah proti demonstracím v Jemenu

4) Česká republika a lidská práva |17

13. ročník Školy lidských práv v Brně očami účastníčky

Stanovisko ombudsmana k cenovému rozlišování

Ústavní soud se znovu vyjádřil k odebírání dětí

+ Monitoring lidskoprávních publikací: Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Lidská práva online

Blog Centra pro lidská práva a demokratizaci

Exkluzivní rozhovor s Peterem Singerem

Při příležitosti přednášky na téma „Animal Liberation: Retrospect and Prospect“ na půdě Melbourne University poskytl Peter Singer našemu Centru exkluzivní rozhovor, který s ním vedl Petr Příbyla. První část rozhovoru se profesor Singer věnuje základům svých politicko-filosofických názorů, globální chudobě a lidským právům. V příštím čísle budeme publikovat druhou část rozhovoru o problematice eutanazie, potratech a právech zvířat.

„Věřím v existenci hodnot, které by všichni lidé z různých kultur, po pečlivé reflexi a uvážení, byli schopni odsouhlasit.“

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity (IIPS) je nezávislým vědeckým pracovištěm, které se od svého založení v roce 1990 zaměřuje na studium problematiky politického, sociálního, ekonomického a právního vývoje společnosti. IIPS se aktivně podílí na veřejné diskusi pořádáním konferencí, výzkumem či vydáváním publikací.

O eutanázii, potratech a právech zvířat

Druhá část rozhovoru s Peterem Singerem, Ira W. DeCamp Profesorem bioetiky na Princeton University
Petr Příbyla

Kam až sahá právo každého z nás v nakládání s vlastním životem? Kdy se plod stává lidskou bytostí? Je individuální právo na život vždy absolutní? Jsme schopni dopracovat se objektivismu v etických otázkách? 1. ledna 2012 bude napříč celou Evropskou unií zakázán dosavadní způsob klecového chovu kuřat. Je to dostatečný pokrok v našem zacházení s zvířaty? Je naše nakládání se zvířaty morálně ospravedlnitelné?

Eutanázie: „Lidé by měli být schopni sami se rozhodnout.“

P: Při pohledu na Evropu v otázce eutanázie můžeme vidět rozšiřující se okruh zemí, které eutanázii povolují. K liberálnímu Nizozemí se v posledních dekádách připojila Belgie, Švýcarsko a v nedávné době také Lucembursko. Jak vidíte změny v přístupu evropských zemích k eutanázii?

PS: Lidé by měli být schopni sami se rozhodnout, pokud jsou nevléčitelně nemocní, že již nechtějí dále žít. Nevidím zde zájem státu či kohokoliv jiného nutit je žít ve stavu, který daná osoba považuje za nepřijatelný. Způsob, jakým fungují zákony v Nizozemí, Belgii, Lucembursku a dalších zemích obecně ukazuje, že eutanázie je to, co lidé chtějí a co považují za vhodné řešení. Musím se přiznat, že jsem překvapen, jak pomalu se povolování eutanázie rozšiřuje. Ale stále si myslím, že se bude rozšiřovat více a více.

PP: Představme si situaci, kdy je osoba po mnoho let v kómatu, prakticky bez šance na probuzení z vegetativního stavu, a tudíž není schopna za sebe rozhodnout, zda-li chce pokračovat v životě. Mělo by nám být umožněno toto rozhodnutí učinit za něj?

PS: Obecně věřím, že pacient má právo rozhodnout, zda-li chce, aby jeho život pokračoval či nikoliv v momentě, kdy jsou plně informováni o svém zdravotním stavu. Samozřejmě, že když jsou v kómatu, tak se nemohou rozhodnout. Je však možné předem podepsat prohlášení, že si přejí ukončit svůj život v některé situaci, či mohou dát právo svému příteli nebo rodině vykonat případně v dané situaci rozhodnutí místo nich samotných. Věřím, že v těchto případech by tato rozhodnutí měla být respektována.

PP: Zůstaneme-li u dané autonomie lidské bytosti, je morálně ospravedlnitelné spáchat sebevraždu, pokud k ní po racionální úvaze přistoupí dospělá osoba, vědoma si konsekvencí svého jednání?

PS: Může být morálně ospravedlnitelná. A to zvláště v momentě, jak jste řekl, pokud si je daná osoba vědoma konsekvencí svého jednání a vědomě došla k racionálnímu rozhodnutí. V tomto případě věřím, že sebevražda je morálně ospravedlnitelná, tím spíše pokud je daná osoba nevléčitelně nemocná. Problém vězí v otázce, zda takový člověk není dočasně v depresi a ve skutečnosti netrpí vážnějším problémem. V momentě, kdy jsme schopni přejít většinu problémů, tak poté věřím, že je morálně ospravedlnitelné se rozhodnout, že již nechci pokračovat ve vlastním životě.

„Plod nemá právo na život, jelikož nemá žádnou schopnost uvědomění si vlastní existence života.“

PP: Vedle eutanázie se rovněž intenzivně věnujete otázce potratů, které obhajujete. Když se podíváme obecně na diskuzi o možnosti potratů, tak se většinou stáčí k jedné straně hájící individuální právo matky na autonomii v rozhodnutí, co učinit se svým tělem, a na druhé straně stojící zájem státu o ochranu plodu. Jak by se mělo přistupovat k této otázce?

Peter Singer a Petr Příbyla. Foto: archiv

povat k řešení těchto konfliktních práv?

PS: Prvně je třeba se rozhodnout, jaký je ve skutečnosti morální status plodu. Myslím, že ani jedna ze zmíněných pozic není správná. Klíčová otázka je, zda-li má plod právo na život. Z mého pohledu plod nemá právo na život, jelikož nemá žádnou schopnost uvědomění si vlastní existence života. Tudíž není v nepořádku, pokud se jeho život ukončí ještě dříve, než plně začne. Takže v ukončení života plodu nevidím problém.

PP: Obecně se ale veřejná debata a rozhodnutí nejvyšších a ústavních soudů snaží najít odpověď na otázku, kdy se samotný plod stává lidskou bytostí. V evropském prostoru se potraty nejčastěji povolují do dvanáctého týdne těhotenství, nicméně mnoho zemí má jinou hranici. Tudíž, je tato snaha po nalezení odpovědi na otázku, kdy se plod stává lidskou bytostí, tou, jež by měla být stěžejní?

PS: Nemyslím si, že můžeme najít odpověď na otázku, kdy se plod stává lidskou bytostí, pokud si nepoložíme otázku, co je vlastně špatného na zabití lidské bytosti. To je ta základní otázka, kterou je třeba se ptát první. A odpovědí je, že zabití se stává nejzávažnější v momentě, kdy lidská bytost má schopnost lidské bytosti jako takové, tj. schopnost uvědomování si sebe sama a své existence a žití v průběhu času. Plod toto nikdy nemá, tudíž se zabitím plodu nevidím žádný problém, pokud je to přání matky. A z mého pohledu rovněž vychází, že je méně vážné, pokud se ukončí život novorozence než staršího dítěte.

PP: Tudíž si můžeme představit situaci, kdy je novorozenec diagnostikován nevyléčitelnou nemocí, bez perspektivy dostatečné kvality života a jeho rodiče se rozhodnou nechat ho zemřít?

Ano, myslím si, že je to ospravedlnitelné. Záleželo by na zdravotním stavu dítěte a také na tom, jestli by se nenašli jiní lidé, kteří by se ho chtěli ujmout a starat se o něj. Dále by bylo důležité, jak moc by dítě případně trpělo z důvodu své nemoci. Přesto si ale rozhodně myslím, že dítě nemá absolutní právo na život, které by nepřipouštělo jeho zabití v počátečním stádiu. Nutno připomenout, že stále mluvíme o novorozencích.

Práva zvířat

PP: Po čtyři desetiletí obhajujete existenci práv zvířat. Kniha Animal Liberation, kterou jste publikoval v polovině sedmdesátých let, je často označována za bibli celého hnutí bojujícího za práva zvířat. Jak docházíte k závěru, že zvířata mají stejné práva jako lidské bytosti?

PS: Téměř vždy se píše o lidských právech, avšak je potřeba se obrátit k fundamentální otázce, která zní: proč si myslíme, že existují lidská práva ve smyslu práv, která patří všem členům druhu homo sapiens, ale nikoliv již členům jiných druhů? Když nad tím začnete přemýšlet, celý koncept se stane podivným. Proč by příslušnost k určitému druhu měla zajišťovat práva? Připustíme-li, že lidské bytosti by se měly starat o to, aby netrpěly, měl by se způsob, s jakým dnes zacházíme se zvířaty, považovat za přijatelný jen z toho důvodu, že nejsou členy našeho druhu? Myslím si, že odpověď je jednoznačně ne, to by nebylo správně. Co dává bytosti právo a určuje, které zacházení s danou bytostí je špatné, není založeno na členství k určitému druhu, ale jaké schopnosti daná bytost má. A nejzákladnější z těchto schopností je schopnost trpět a těšit se ze života. Pokud existují miliardy zvířat, které nepatří k našemu rodu, ale které mají schopnost trpět nebo se těšit ze života, potom děláme špatně, pokud ignorujeme jejich zájmy jen kvůli tomu, že jednoduše nepatří k druhu homo sapiens.

PP: V minulých měsících došlo v některých evropských zemích k přijetí nových zákonů, týkajících se ochrany práv zvířat. Britskou dolní komorou prošel návrh zakazující používání divokých zvířat v cirkusech. Nizozemský parlament schválil zákon požadující po židovských a islámských komunitách prokázat, že zvířatům poraženým tradičními metodami není způsobována větší bolest než zvířatům, které jsou před porážkou omráčeny. Jak tedy vidíte pokrok, jenž byl v ochraně práv zvířat v posledních desetiletích učiněn?

PS: Myslím, že je stále velmi malý. Co by mělo být změněno a je milionkrát důležitější než tyto zákony, jsou změny ve způsobu chovu zvířat. 1. ledna 2012 bude napříč celou Evropskou unií zakázán dosavadní způsob klecového chovu kuřat. To ve skutečnosti ovlivní miliony zvířat oproti jinak malému počtu zvířat, jichž se týkají zákony ve Velké Británii a Nizozemsku. A v lednu 2013, bude ilegální držet březí zvířata jednotlivě v kotcích, v jakých jsou doposud standardně držena. Celkově tedy můžeme vidět enormní progres ve srovnání s tím, jak se věci měly dvacet či třicet let zpět, tj. od doby, kdy jsem začal psát o právech zvířat. Na druhou stranu bych si ale jednoznačně přál jít mnohem dál. Tyto reformy, ať jsou jakkoliv důležité, nezastaví rozsáhlé kruté zacházení se zvířaty, kterých jsme svědky na farmách za účelem produkce masa či kožešin. Tudíž máme před sebou stále ještě dlouhou cestu. Můžeme však již vidět povzbuzující pokrok.

PP: Děkuji za rozhovor.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Bangladéšský Tribunál pro mezinárodní zločiny: obavy o spravedlivý proces

Linda Janků

Konflikt, během něhož se v roce 1971 Východní Pákistán oddělil od Západního Pákistánu a vznikl tak nový stát Bangladéš¹, byl jednou z nejvážnějších humanitárních krizí 20. století. Provázela ho řada krutostí – masakrů, mučení, vysídlování a sexuálního násilí, které lze kvalifikovat jako válečné zločiny, zločiny proti lidskosti či dokonce genocidu. Zdroje hovoří až o 3 milionech zabitých a utýraných osob a více než 200 tisících znásilněných žen a dívek. Přes 10 milionů lidí během konfliktu uprchlo do sousední Indie. Letos, kdy Bangladéš oslavuje 40. výročí své nezávislosti, se rozbíhají první procesy s osobami obviněnými ze spáchání některých z těchto zločinů.

Již v roce 1973 byl v Bangladéši schválen Zákon o tribunálech pro mezinárodní zločiny, International Crimes (Tribunals) Act, který vymezil právní základ pro trestní stíhání zločinů spáchaných během války za nezávislost. Jurisdikce byla svěřena nově zřízenému Tribunálu pro mezinárodní zločiny (International Crimes Tribunal, ICT). Politická situace nicméně nebyla příznivá a postupně došlo k přijetí legislativních a exekutivních opatření, která realizaci trestního stíhání fakticky zabránila (byla např. udělena imunita všem bojovníkům za svobodu i některým kolaborantům s pákistánskými silami, kromě toho všichni váleční zajatci ze Západního Pákistánu držení v Bangladéši byli repatriováni, aniž by kdokoli z nich byl obviněn).

ICT zůstal v nečinnosti až do roku 2009. O změnu se zasadila současná ministerská předsedkyně Šajch Hasína

Bangladéš, zdroj: <http://intlawgrils.blogspot.com>

Vadžíd, která v rámci předvolební kampaně v roce 2008 toto téma otevřela a začala prosazovat zahájení trestního stíhání spáchaných zločinů. Po jejím zvolení v roce 2009 pak za tím účelem parlament přijal potřebná opatření, v červenci 2010 schválil Tribunál svůj Jednací řád a zahájení prvních procesů mohlo začít. S ohledem na dříve poskytnuté imunity se nicméně současné procesy mohou týkat pouze skupiny bangladéšských občanů obviněných z kolaborace s pákistánskými silami a spáchání vymezených zločinů.

Již od počátku obnovení aktivity kolem Tribunálu sílil zájem a spolu s ním i kritika mezinárodního společenství a lidskoprávních organizací, a to z důvodu obav o dodržení zásad spravedlivého procesu během řízení. Problematičtých bodů byla identifikována celá řada, od nedostatečné garance rovného postavení stran a práv obžalovaných přes neexistující systém ochrany obětí a svědků až po kontroverzní změnu ústavy, která přijetí zákona v roce 1973 doprovázela. V rámci ní byla do ústavy včleněna ustanovení čl. 47 odst. 3 a čl. 47A, která osobám zadrženým a stíhaným před ICT odepírají řadu ústavně garantovaných práv, jako je ochrana před retroaktivním působením zákonů či právo na přiměřenou délku a veřejnost soudního projednání. Tyto osoby jsou rovněž zbaveny práva obrátit se na soud s námitkou neústavnosti některého právního ustanovení (včetně samotného kontroverzního dodatku k ústavě)².

Zákon o tribunálech pro mezinárodní zločiny pak dále stanoví, že na řízení před Tribunálem se nevztahují Zákon o dokazování a Trestní řád, které se jinak aplikují ve všech trestních řízeních v Bangladéši. Zároveň v něm není vymezena povinnost vyšetřovatelů poskytnout obhajobě případné důkazy o nevině obžalovaného, přičemž obhajoba má pouze třítydenní lhůtu od seznámení se s důkazy obžaloby do zahájení jednání. Právní úprava rovněž nepočítá s možností odvolání se proti rozsudku Tribunálu ani podávání námitek v průběhu řízení, a to ani proti nezávislosti osob soudců³. Kritizována je rovněž zastaralost některých hmotněprávních ustanovení zákona, která nereflktují vývoj v oblasti mezinárodního trestního práva za posledních 20 let⁴.

Zatím bylo dle Zákona zadrženo a vzato do vazby sedm osob, doposud však proti většině z nich nebyla ani po několika měsících formálně vznesena obvinění. Právě dlouhé doby držení podezřelých ve vazbě bez vznesení obvinění jsou dalším z důvodů kritiky ICT. Proti svému zadržení se přitom mohou za celou dobu jeho trvání právně ohradit pouze jednou, bez možnosti dalšího odvolání. Pět ze sedmi zadržených jsou příslušníky největší opozič-

ní islámské strany Džamá'at-e-Islámí (včetně jejího lídra), zbývající dva jsou členy jiné opoziční strany. Kritici tak poukazují, že zahájení činnosti Tribunálu je pouze nástrojem k pronásledování opozice, což však vláda i samotný Tribunál odmítají.

V červnu 2011 byl pozměněn Jednací řád Tribunálu, což přineslo několik pozitivních změn z hlediska garance práva na spravedlivý proces, jako např. zakotvení presumpce nevinoty, práva na veřejné projednání případu či položení základů systému ochrany svědků. Působení Tribunálu je však i nadále považováno za problematické – organizace Human Rights Watch bangladéšskou vládu v červenci 2011 vyzvala k dalším změnám právní úpravy ICT a odstranění klíčových problémů, které nadále přetrvávají a představují tak porušení mezinárodních lidskoprávních závazků Bangladéše. Oficiální postoj Bangladéše nicméně oprávněnost mezinárodní kritiky odmítá a řízení s prvními obviněnými tak zřejmě poběží bez přijetí dalších změn v právní úpravě a fungování Tribunálu.

V Bangladéši je dlouhodobě pocíťována potřeba vypořádat se s beztrestností za zločiny spáchané během války za osvobození. Je tedy pozitivní, že nyní dochází ke snahám tento problém alespoň částečně napravit. Zůstává však otázkou, zda Tribunál ve své současné podobě danému cíli skutečně poslouží nejlépe.

Poznámky

(1) Boje propukly v březnu 1971, kdy armáda Západního Pákistánu spustila proti bengálské populaci ve Východním Pákistánu, která projevovala silící nacionalistické tendence, operaci "Operation Searchlight". Konflikt skončil v prosinci 1971 po zásahu indických ozbrojených sil, které vstoupily do Pákistánu a jeho armádu porazily.

(2) Dvě z osob zadržených dle Zákona o tribunálech pro mezinárodní zločiny se i přesto pokusily tento dodatek ústavy soudně napadnout, avšak neuspěly.

(3) Připouští se pouze odvolání o výkladu určité právní otázky, která v řízení vyvstala, to je nicméně možno vznést až poté, co je obžalovaný odsouzen.

(4) Týká se to například definice zločinů proti lidskosti, která neobsahuje prvek rozsáhlé nebo systematické povahy útoku a nevyžaduje, aby pachatel své činy spáchal s vědomím existence takového útoku. Kritizováno je rovněž ustanovení, podle něhož mohou být podle Zákona stíhány osoby také za „jakékoli další zločiny podle mezinárodního práva“, které v něm nejsou blíže vymezeny.

Zdroje

- Huskey, K. A.: The International Crimes Tribunal in Bangladesh – Will Justice Prevail? June 2011. (<http://www.crimesofwar.org/commentary/the-international-crimes-tribunal-in-bangladesh-will-justice-prevail/>)

- Bangladesh: Guarantee Fair Trials for Independence-Era Crimes. Human Rights Watch, 11 July 2011. (<http://www.hrw.org/news/2011/07/11/bangladesh-guarantee-fair-trials-independence-era-crimes>)

Uvidíme pred ICC proces proti hlavným postavám Vatikánu?

Katarína Šipulová

Americká nezisková organizácia Centrum pre ústavné práva (The Center for Constitutional Rights – CCR) nepochybne dúfa v pozitívnu odpoveď. Na svojich internetových stránkach 13. septembra 2011 zverejnila takmer 80stranové oznámenie žiadajúce okamžité zahájenie vyšetrovania zločinov proti ľudskosti spáchaných vysokopostavenými predstaviteľmi Vatikánu.

Nejde pritom o nijako novú otázku: sexuálne zločiny a zneužívanie detí kňazmi už v minulosti rozprúdili spoločenskú debatu, možnosť zahájenia stíhania pred Medzinárodným trestným súdom (ICC) po prvýkrát výraznejšie zašumela na verejnosti v máji tohto roku.

V krátkosti, CCR v oznámení podanom v mene obetí požaduje vyšetrovanie pápeža Benedikta XVI. a ďalších troch vysokých predstaviteľov Vatikánu, ktorí sa mali dopustiť spáchania zločinov proti ľudskosti – konkrétne navádzania a zakrývania znásilnení a sexuálneho obťažovania detí kňazmi katolíckej cirkvi. Mediálne vďačná kauza však okrem chúlостivej témy priniesla aj niekoľko zaujímavých právnych otázok.

1) Vzhľadom na argumenty zaznievajúce na rôznych právnych fórach je možno užitočné pripomenúť, že to, či je alebo nie je Vatikán zmluvnou stranou Rímskeho štatútu, nezohráva žiadnu rolu. Štatút ICC umožňuje stíhanie jednotlivcov, nie štátov, pričom jeho jurisdikcia na základe článku 5 dopadá na zločiny spáchané na obyvateľoch alebo na území členských štátov. CCR tvrdí, že k spáchaniu zločinov došlo v niekoľkých krajinách, ktoré Štatút ratifikovali, určenie príslušnosti a pôsobnosti by teda v žiadnom ohľade nemalo byť problematické.

2) Právny rámec zodpovednosti: CCR v oznámení odkazuje na niekoľko „druhov“ zodpovednosti – najschodnejší sa pritom javí článok 28 Štatútu, ktorý hovorí o zodpovednosti veliteľov a iných nadriadených v prípadoch, kedy si tieto osoby boli vedomé páchania zločinov svojimi podriadenými, ale neučinili potrebné opatrenia na ich zmarenie, prípadne riadne nevykonávali „vedenie a kontrolu“.

3) Najproblematickejšie zostáva vymedzenie samotných zločinov proti ľudskosti. Článok 7 Rímskeho štatútu hovorí o „rozsiahlom a systematickom útoku na obyvateľstvo“. Znásilnenie a iné sexuálne násilie síce patrí medzi skutkové podstaty vymenované v odstavci 1, „systematický útok“ však vyžaduje prevádzanie vo forme politickej línie štátu. Práve táto požiadavka sa zrejme stane najväčším kameňom úrazu: efektívna kontrola v prísne

hierarchizovanej katolíckej cirkvi je takmer samozrejmosťou, avšak aj keď sa potvrdí páchanie znásilnení vo viacerých krajinách, len ťažko ho možno stotožniť s nejakou oficiálnou politikou Vatikánu. Druhou možnosťou, o nič menej komplikovanou, je, že zodpovednosť pápeža a ďalších obvinených sa namiesto od článku 28 bude odvíjať od článku 25 ako individuálna priama zodpovednosť - v takom prípade by však za zločin proti ľudskosti muselo byť uznané práve ono zakrývanie a neadresovanie znásilnení spáchaných podriadenými.

Snaha CCR priviesť prípad pred Medzinárodný trestný súd je v mnohých ohľadoch pochopiteľnou odpoveďou na správy o zneužívaní páchaných pod pláštikom cirkvi, ktoré v poslednej dobe prenikali na verejnosť. Rímsky štatút prináša jasnú výhodu vďaka absencii imunit najvyšších predstaviteľov, svojou troškou do mlyna prispieva aj judikatúra samotného ICC. Ten v poslednej dobe značne rozšíril výklad pojmu zločiny proti ľudskosti (viď v prípade Kene¹). Napriek tomu, pravdepodobnosť, že žalobca vyšetrovanie skutočne zahájí, je len veľmi malá. S celou kauzou sa spája priveľa politických či právnych kontroverzií. Ďalšie rozširovanie otázok jurisdikcie a prelínanie zločinov proti ľudskosti tak, ako ich pozná medzinárodné trestné právo, s klasickými porušeniami ľudských práv, by mohlo ICC skôr poškodiť.

Poznámky

(1) Pri autorizácii žiadosti prokurátora o zahájenie vyšetrovania zločinov v Keni sa hlavným problémom, okrem pochybností okolo systematickosti útokov voči civilnému obyvateľstvu, stala existencia organizovanej štátnej politiky. Podľa nebývale širokej definície prijatej v tomto prípade stačí, ak má daná skupina faktickú možnosť dopustiť sa konania proti základným ľudským

hodnotám, koná tak cielene, má jasnú hierarchiu a kontrolu nad územím. Vynechal sa teda odkaz na štátny charakter obsiahnutý v Štatúte.

Zdroje

- Jacobs, Dov (2011): The ICC should resist its „Boy Scout Mentality“ in relation to Vatican „Crimes against Humanity“ for child abuse. 15. september 2011, <http://dovjacobs.blogspot.com/2011/09/icc-should-resist-its-boy-scout.html>.

- Oznámenie Victims' Communication Pursuant to Article 15 of the Rome Statute Requesting Investigation and Prosecution of High-level Vatican Officials for Rape and Other Forms of Sexual Violence as Crimes Against Humanity and Torture as a Crime Against Humanity. Center for Consti-

tutional Rights, 13. september 2011, <http://s3.documentcloud.org/documents/243877/victims-communication.pdf>.

Trilateral Conference

Under the patronage of Karel Schwarzenberg, Minister of Foreign Affairs of the Czech Republic

International Institute of Political Science of Masaryk University, Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic and Konrad Adenauer Stiftung invite you to the international expert conference

Common Borders, Common Matters

Nuclear Energy Development in the Czech Republic, Poland and Germany and Its Impact on Bilateral and Trilateral Relations of Neighboring Countries.

- October 20th, 2011
- Czernin Palace, Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic, Loretanske namesti 101/5, Prague
- Please register duly at vit@iips.cz.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Lucemburské lidskoprávní porvy: K výkladu Listiny základních práv EU

Helena Bončková

Evropská unie na narozeninovém dortu právně závazné Listiny základních práv EU ještě nesfoukla ani dvě svíčky a zdá se, že se Listina již úspěšně zabydla v rozsudcích a stanoviscích lucemburských soudců a generálních advokátů. Ostatně nikoliv pouze jejich zásluhou, neboť i národní soudci si čím dál častěji kladou otázku, jak s Listinou EU v jednotlivých případech zacházet, a své dotazy směřují Soudnímu dvoru. Lucemburské tamtamy hlásí, že nad textem Listiny v poslední době usíná nejedno oko soudních referendářů, kteřížto zpracovávají podklady pro soudce a generální advokáty. Tuto skutečnost potvrzují i události posledních měsíců, které byly na lidskoprávní produkci Soudního dvora nebyvale plodné.

Ve věci *Patriciello*¹ se velký senát Soudního dvora zabýval otázkou svobody projevu v návaznosti na imunitu poslanců Evropského parlamentu. Případ se týkal italského poslance Alda Patricielliho, který je v trestním řízení před národním soudem stíhán za to, že na veřejném parkovišti nedaleko neurologického institutu neprávem obvinil policistku z toho, že při vystavování výzev v rámci blokového řízení vědomě uvedla nesprávné časové údaje několika řidičům, jejichž vozidla byla zaparkována v rozporu s pravidly silničního provozu. Patriciello se tak má v této souvislosti zodpovídat z trestného činu krivého obvinění veřejného činitele. Evropský parlament se nicméně rozhodl chránit imunitu italského europoslance. Výbor pro právní záležitosti ve své zprávě uvedl, že Patriciello „pouze komentoval veřejně známé skutečnosti, když se vyjádřil k právům občanů na snadný přístup do nemocnice a ke zdravotní péči, což má významný vliv na každodenní život jeho voličů.“

V souladu s čl. 9 písm. a) Protokolu o výsadách a imunitách Evropské unie požívají evropští poslanci ohledně skutků spáchaných na území vlastního státu imunity a výsad za stejných hmotněprávních a formálních podmínek, jaké jsou stanoveny podle vnitrostátního práva. V souladu s čl. 68 italské ústavy se však výsada materiální imunity vztahuje na mimoparlamentní činnost pouze tehdy, pokud je úzce spojena s výkonem typických funkcí a plněním cílů poslaneckého mandátu. Italský soud se proto obrátil na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, zda poslancovo jednání představuje názor vyjádřený během výkonu parlamentní funkce ve smyslu čl. 8 uvedeného Protokolu.²

Soudní dvůr uvedl, že „na rozdíl od nedotknutelnosti poslanců podle čl. 9 prvního pododstavce písm. a) Proto-

kolou, která závisí na vnitrostátním právu, rozsah imunity podle článku 8 protokolu musí být vzhledem k neexistenci odkazu na vnitrostátní právní řády stanoven pouze na základě práva Unie.“³ Podle Soudního dvora je přitom čl. 8 Protokolu úzce spjat se svobodou projevu, která „jakožto podstatný základ demokratické a pluralitní společnosti odrážející hodnoty, na kterých je Unie podle článku 2 SEU založena, představuje základní právo zaručené článkem 11 Listiny základních práv Evropské unie (...)“⁴ Z tohoto důvodu musí být pojem „názor“ ve smyslu čl. 8 Protokolu chápán v širokém smyslu jako zahrnující vyjádření nebo prohlášení, která svým obsahem odpovídají tvrzením představujícím subjektivní posouzení. Ze znění čl. 8 Protokolu však rovněž vyplývá, že k tomu, aby se na názor vztahovala imunita, musí jej evropský poslanec vyjádřit „během výkonu své funkce“, což implikuje souvislost mezi vyjádřeným názorem a parlamentní funkcí. Tato spojitost musí být přímá a zřejmá. V této souvislosti Soudní dvůr uvedl, že tvrzení v původním řízení se zdají být relativně vzdálená funkci člena Evropského parlamentu a mohou mít stěžejní přímou spojitost s obecným zájmem občanů. I kdyby taková souvislost byla prokázána, nebyla by podle Soudního dvora zřejmá.

Právo Unie proto národnímu soudu nebrání, aby se odchýlil od stanoviska Evropského parlamentu. Na škále Unie – členské státy tak uvedeným rozsudkem bodují členské státy, které svými vnitrostátními předpisy mohou stanovit podmínky výsad a imunit rovněž evropským poslancům. Na škále moc zákonodárná – soudní pak boduje moc soudní, neboť ze stanoviska Evropského parlamentu Soudní dvůr učinil toliko nezávazné dobrozdání, které pro posouzení národním soudem nemá v podstatě žádný význam. Rozsudek Soudního dvora je na jednu stranu sympatický svou střídmostí a důrazem na autonomii národního soudu, když konstatuje, že posouzení spojitosti vyjádřeného názoru s výkonem poslanecké funkce přísluší národnímu soudu.⁵ Na druhé straně je pak úsměvné, že Soudní dvůr tuto otázku v projednávané věci v podstatě vyřešil za národní soud, když shledal, že požadovaná spojitost v projednávané věci není dána.

Dalším případem, v němž došlo na přetřes obecné zásady, je věc *Prigge a další proti Deutsche Lufthansa AG*⁶. Pánové Prigge, Fromm a Lambach byli po řadu let zaměstnáni u společnosti Lufthansa jako piloti a kapitáni letadel. Jejich pracovní smlouvy skončily, když dosáhli věku 60 let, a to v souladu s ustanoveními kolektivní smlouvy. Piloti měli za to, že jsou obětmi diskriminace na základě věku, která je v rozporu se směrnicí o rovném zacházení v zaměstnání.⁷ Německý pracovní soud se tak obrátil na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, zda uvedená směrnice nebo

obecná zásada zákazu diskriminace na základě věku brání uznat ustanovení kolektivní smlouvy, které z důvodu zajištění bezpečnosti letového provozu stanoví pro piloty věkovou hranici 60 let.

Soudní dvůr předně s odkazem na svou dřívější kontrolní judikaturu⁸ konstatoval, že zásada zákazu diskriminace na základě věku musí být považována za obecnou zásadu práva Unie. Zákaz jakékoliv diskriminace (včetně věkové) je přitom zakotven v čl. 21 Listiny základních práv EU, stejně tak jako právo na kolektivní vyjednávání, které je zakotveno v čl. 28 a jež musí být v rámci působnosti práva Unie vykonáváno v souladu s tímto právem. Sociální partneri proto podle Soudního dvora „musí při přijímání opatření v oblasti působnosti směrnice 2000/78, která konkretizuje v oblasti zaměstnání a povolání zásadu zákazu diskriminace na základě věku, jednat v souladu s touto směrnicí.“⁹ Soudní dvůr následně zkoumal, zda bezpečnost letového provozu patří mezi cíle vyjmenované v čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78 a dále zda dotčené ustanovení kolektivní smlouvy představuje opatření stanovené vnitrostátními právními předpisy ve smyslu téhož ustanovení.¹⁰ Dospěl přitom k závěru, že členské státy mohou prostřednictvím zmocňovacích pravidel sociálním partnerům umožnit přijmout opatření ve smyslu čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78, na která se vztahují kolektivní smlouvy, za předpokladu, že tato pravidla jsou dostatečně přesná, aby zajistila, že uvedená opatření dodržují požadavky stanovené v citovaném ustanovení. Konečně Soudní dvůr aplikoval test proporcionality a zkoumal, zda přijatá opatření jsou přiměřená s ohledem na sledovaný cíl, přičemž uvedl, že jak podle vnitrostátní, tak podle mezinárodní

právní úpravy mohou piloti ve věku 60 až 65 let s určitými omezeními ve výkonu činnosti pokračovat. Požadavek sociálních partnerů, kteří kolektivní smlouvou stanovili napadanou věkovou hranici 60 let, je tak s ohledem na uvedenou právní úpravu podle Soudního dvora nepřiměřený.

V souvislosti s tímto rozhodnutím se nabízí otázka, které standardy by měly mít skutečně přednost zda mezinárodně přijaté standardy, které jsou mnohdy těžkým kompromisem a pouhým nejmenším společným jmenovatelem, nebo standardy vzešlé z kolektivního vyjednávání, během něhož byly vzaty v potaz zájmy zaměstnanců i zaměstnavatele. Z tohoto úhlu pohledu se pak řešení Soudního dvora ani zdaleka nejeví jako nejlepší možné.

Z pohledu ochrany základních práv a výkladu Listiny EU v poslední době pravděpodobně nejzajímavější předběžná otázka ve věci NS proti Secretary of State for Home Department dospěla zatím pouze do fáze stanoviska generální advokátky.¹¹ S ohledem na její závěry při výkladu tzv. britsko-polského protokolu týkajícího se aplikace Listiny základních práv EU však stojí za to věnovat tomuto případu pozornost již nyní.

Citovaný případ se týká afgánského státního příslušníka, který byl zatčen v Řecku a vyhoštěn do Turecka. Poté, co v Turecku uprchl z vězení, přicestoval do Spojeného království, kde požádal o azyl. Britské úřady ho však informovaly o tom, že bude přemístěn do Řecku a pan N.S. proti tomuto rozhodnutí podal žalobu. Britský soud poukázal na skutečnost, že v případě přemístění do Řecku by mohl žadatel o azyl hrozit porušení základních a lidských práv.

Vzhledem k přetíženosti řeckého azylového systému a dopadům na zacházení se žadateli o azyl, jakož i na posouzení jejich žádostí se proto britský soud Soudního dvora táže, za jakých podmínek by Spojené království mělo, případně muselo podle práva Unie převzít posuzování této žádosti o azyl od primárně příslušného Řecka.

Generální advokátka Trstenjak je přitom toho názoru, že pokud by mělo v primárně příslušném členském státě hrozit závažné porušení základních práv přemístovaného žadatele o azyl, která jsou zakotvena v Listině základních práv EU, nesmějí ostatní členské státy žadatele o azyl do tohoto státu přemístit. V této souvislosti pak generální advokátka rovněž uvedla, že Protokol č. 30 o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království nelze považovat za všeobecnou výjimku pro Spojené království a Polsko z uplatňování Listiny. Ustanovení Listiny základních práv, která jsou pro toto řízení relevantní, tak mají v právním řádu Spojeného království neomezené právní účinky. Pokud Soudní dvůr ve svém rozhodnutí naváže na generální advokátku, budeme moci rozřešit rovněž dopady citovaného protokolu ve vztahu k České republice, která o přistoupení k protokolu nadále usiluje. Vše však nasvědčuje tomu, že význam protokolu bude marginální a jeho platnost ve vztahu k ČR zbytečná.

Poznámky

- (1) Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 6. září 2011 ve věci C-163/10, Trestní řízení proti Aldo Patriciello.
- (2) Podle čl. 8 protokolu o výsadách a imunitách Evropské unie „[č]lenové Evropského parlamentu nemohou být vyšetřováni, zadrženi nebo stíháni pro své názory či hlasování během výkonu své funkce.“
- (3) Bod 25 rozsudku.
- (4) Bod 31 rozsudku.
- (5) Bod 41 rozsudku.
- (6) Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 13. září 2011 ve věci C-447/09, Reinhard Prigge a další proti Deutsche Lufthansa AG.
- (7) Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.
- (8) Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 19. ledna 2010 ve věci C-555/07, Seda Küçükdeveci proti Swedex GmbH & Co. KG.
- (9) Bod 48 rozsudku.
- (10) Čl. 5 odst. 2 směrnice 2000/78 stanoví, že „[t]ato směrnice se nedotýká opatření stanovených vnitrostátními právními předpisy, která jsou v demokratické společnosti nutná pro veřejnou bezpečnost, udržování veřejného pořádku a předcházení trestním činům, pro ochranu zdraví a ochranu práv a svobod ostatních lidí.“
- (11) Stanovisko generální advokátky Trstenjak ze dne 22. září 2011 ve spojených věcech C-411/10 a C-493/10, NS proti Secretary of State for the Home Department.

Co nového ve Štrasburku

Neurážejte svého zaměstnavatele Hubert Smekal

V září¹ vydal Evropský soud pro lidská práva celkem tři rozsudky, které katalogizoval ve svém systému HUDOC jako rozsudky s nejvyšší důležitostí. Týkají se svobody projevu ve vztahu k zaměstnavateli, odmítnutí soudu položit předběžnou otázku k Soudnímu dvoru EU a vysoce medializovaného pádu ropného giganta Jukos.

Vulgarity neprospívají pracovním vztahům

Ve věci Palomo Sanchez a další proti Španělsku (stížnosti č. 28955/06, 28957/06, 28959/06, 28964/06) se postavil velký senát ESLP za postup španělských soudů, které posvětily propuštění zaměstnanců urážejících svého zaměstnavatele a spolupracovníky. V březnu 2002 firemní odborářský měsíčník vyobrazil na obálce dva zaměstnance společnosti, která poskytuje sexuální uspokojení řediteli pro lidské zdroje. Urážlivou karikaturu ve zpravodaji doplňovaly dva články obsahující vulgární výrazy a kritiku dvou zaměstnanců, kteří svědčili ve prospěch společnosti v pracovním sporu. Měsíčník byl distribuován mezi pracovníky a visel na nástěnce odborářů umístěné na půdě společnosti. Firma reagovala nekompromisně – autory zodpovědné za karikaturu a články propustila z důvodu závažného porušení pracovní kázně. Propuštění zkusili štěstí u španělských soudů, ale ani u jedné ze čtyř instancí nenalezli pochopení. Stejně se jim dařilo i ve Štrasburku, kde neuspěla jejich stížnost pro porušení svobody projevu. Nejprve v prosinci 2009 rozhodl senát soudu poměrem 6 ku 1, že článek 10 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen Úmluva) nebyl porušen, a stejně tak v září 2011 velký senát (12 ku 5).

Velký senát v rozsudku několikrát ocenil, jak se španělské soudy pečlivě s případem vypořádaly a souhlasil s jejich názorem, že svoboda projevu v pracovních vztazích není neomezená. Musí se jasně rozlišovat mezi kritikou a urážkami, přičemž za urážky může následovat sankce. Ochrana pověsti jednotlivců se považuje za legitimní cíl ochrany a závěr národních soudů, že stěžovatelé překročili hranice přípustné kritiky, nelze považovat za nepodložený. Propuštění bylo vzhledem k míře urážlivosti přiměřeným trestem. Případ Sanchez je pěknou demonstrací šíře záběru judikatury štrasburského soudu. Na národní úrovni probíhal spor mezi soukromými subjekty (zaměstnanci a zaměstnavatelem), který se před ESLP transformoval ve spor o to, jestli španělské soudy rozhodly správně.

Do EU se raději moc plést nebudeme

Senát ESLP v případě Ullens de Schooten a Rezabek proti Belgii (stížnosti 3989/07 a 38353/07) jednomyslně naznal,

že rozhodnutí belgických soudů nepředložit předběžnou otázku Soudnímu dvoru EU neporušilo právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. ESLP uvedl, že Úmluva nezaručuje právo, aby domácí soud předložil věc jinému národnímu či mezinárodnímu tribunálu pro rozhodnutí o předběžné otázce. Nicméně čl. 6 Úmluvy požaduje po domácím soudu, aby své rozhodnutí otázku nepoložil patřičně odůvodnil, zejména pokud tak lze učinit pouze ve výjimečných případech. Na základě unijního práva mají soudy, proti jejichž rozhodnutí není možné podat opravný prostředek, povinnost poslat otázku do Lucemburku. Belgické soudy v tomto ohledu nepochybily, ESLP citoval doktrínu Soudního dvora CILFIT a deklaroval, že se jí belgické soudy držely, zejména že své rozhodnutí otázku nepoložit patřičně zdůvodnily.

Smíšené výsledky kauzy Jukos

Ve Štrasburku se rozhodla také jedna z finančně nejzajímavějších kauz celé historie ESLP. Ve věci Jukos proti Rusku (stížnost 14902/04) požadoval stěžovatel částku 81 miliard eur a k tomu ještě denní úrok 30 miliard eur. Soud se celkem pochopitelně do takového dobrodružství nehrnul a o kompenzaci nerozhodl. Ve složitém propletení se jedná zejména o porušení práva na spravedlivý proces a práva na ochranu majetku. Ropná společnost Jukos se stala jednou z nejmocnějších v Rusku, jenže počínaje rokem 2002 si na ni posvítily úřady, které Jukos prakticky zlikvidovaly a z jeho šéfa Michaila Chodorkovského udělaly nejznámějšího ruského vězně. Jukos se provinil daňovými podvody, za něž mu soudy vyměřily vysoké pokuty, navíc splatné ve velmi krátkém čase. Společnost zaplatit nedokázala, byly jí částečně zmrazeny účty a v prosinci 2004 prodána její nejcennější dceřiná společnost, OAO Yuganskneftegaz. O tři roky později pak Jukos padl úplně.

Jukos podal stížnost k ESLP již v dubnu 2004, tedy v době, kdy ještě probíhala řízení v nejvyšších patrech ruské soudní soustavy, ale Štrasburk prohlásil stížnost za částečně přípustnou až v lednu 2009, kdy už bylo po Jukosu.

Podle čl. 35 odst. 2 Úmluvy Soud nebude posuzovat stížnost, která je v podstatě stejná jako již byla předložena jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instanci a neobsahuje žádné nové důležité informace. Akcionáři Jukosu zahájili řízení před Stálým rozhodčím soudem v Haagu a také na základě bilaterálních investičních smluv. ESLP to však ne-

shledal jako překážku, jelikož před ním vystupoval Jukos, nikoliv jeho akcionáři, a případy nebyly „v podstatě stejné“.

Ruské úřady podle ESLP porušily právo na spravedlivý proces, protože Jukos neměl čas na prostudování spisu – na více než 43 tisíc stran mu ruské instituce ponechaly čtyři dny. Pouhé tři týdny mezi ukončením prvoinstančního a započítáním odvolacího řízení (o devět dní méně, než ukládá ruský zákon) rovněž znemožnily Jukosu dostatečnou přípravu na proces.

Rusko se dopustilo i pochybení proti právu na ochranu majetku (čl. 1 Protokolu 1), a to retroaktivní změnou pravidel týkajících se časových lhůt a následným zdvojnásobením sankcí. V samotném vyměření výše daní neshledal ESLP na straně Ruska žádné pochybení, což však již nelze říci o postupu při vymáhání dluhu. Konkrétně zabavení majetku Jukosu, vymáhací poplatek ve výši 7 % celkového dluhu a nucený prodej dceřiné společnosti odporovaly čl. 1 Protokolu 1. Velmi zjednodušeně řečeno, ruská veřejná správa se měla chovat kooperativněji, a ne způsobem, jako by chtěla Jukos zničit.

Na druhé straně Soud rozhodl, že Rusko nepostupovalo v řízení proti Jukosu diskriminačně, tedy že by se proti němu chovalo s nějakým speciálním zaujetím, a tudíž jinak než k ostatním společnostem.

Jednotlivé body byly rozhodnuty různým poměrem, nejtěsněji (4 ku 3) proběhlo hlasování o porušení čl. 1 Protokolu 1.

Poznámky

(1) Do 25. září 2011.

Budova soudu, foto: <http://multimedia.echr.coe.int>

Velká Británie se vzdaluje Evropě

Hubert Smekal

O komplikovaném vztahu Spojeného království k evropské integraci se mluví prakticky od jeho vstupu do Evropských společenství v 70. letech, v poslední době však narůstá napětí i na lidskoprávní frontě. Britové jsou stále více rozladění frekvencí a intenzitou, s níž Evropský soud pro lidská práva zasahuje do jejich vnitřních záležitostí. Velké pozdvižení způsobila zejména rozhodnutí týkající se práv vězňů volit, jež nedávno doplnily rozsudky zakazující vyhostit cizince zpět do domoviny, kde by jim hrozilo nebezpečí, bez ohledu na to, zda v Británii páchali trestnou činnost. Shodou okolností Spojené království převezme v listopadu letošního roku předsednictví v Radě Evropy a již nyní slibuje, že si na příliš asertivní štrasburský soud posvítí.

Premiér David Cameron ve svém projevu krátce po srpnových nepokojích v ulicích britských měst hledal příčiny „hlubokých problémů naší společnosti“ v dlouhodobém úpadku zodpovědnosti, rozmachu sobectví a rostoucím pocitu, že individuální práva mají přednost před vším ostatním. Cameron chce bojovat proti pomýleným idejím, byrokratickým nesmyslům a destruktivní kultuře. Má k tomu pomoci mimo jiné i obnovení smyslu pro osobní zodpovědnost a konec zkreslených výkladů lidských práv. Downing Street 10 horuje pro vytvoření vlastní britské listiny práv, pro změnu fungování Evropského soudu a proti výkladu práv, který odporuje zdravému rozumu. Cameron hodlá podpořit výchovu dětí, která by vštěpovala slušnost, disciplínu a smysl pro povinnosti. Hned v závěsu vyzdvihuje důležitost rodiny a manželství.¹

Odstoupit, či neodstoupit?

Proti ostrému tónu šéfa konzervativců se však ohradili koaliční partneři – liberální demokraté, kteří varovali před otupením britské oddanosti lidským právům. Nick Clegg a spol. rozhodně vystupují proti stále populárnějšímu názoru mezi konzervativci, kterým není nic menšího než odstoupení od Evropské úmluvy o lidských právech. Tento scénář se sice jeví jako silně nepravděpodobný, avšak koalice již dříve aspoň zřídila komisi, která studovala možnost přijetí vlastní britské listiny základních práv.²

Závěry komise jistě konzervativce nepotěšily, protože se dozvěděli, že by Británie měla rozhodnutí ze Štrasburku respektovat, tedy například zavést volební právo pro vězně, ačkoliv se proti tomu poslanci jasně ohradili. Takové doporučení se jistě nezamlouvalo premiéru Cameronovi, jenž při zřízení komise proklamoval: „Je na čase, aby se rozhodovalo v tomto Parlamentu, a ne na soudech“.³

Co se samotných doporučení pro reformu ESLP týče, ko-

mise podporuje zásadní změnu štrasburského mechanismu tak, aby v budoucnu rozhodoval omezené množství případů, které však nastolují důležité otázky. Jenže ani to by nezabránilo jiskření mezi národní a mezinárodní rovínou. Počínaje listopadem Britové hodlají rozvinout štrasburskou ofenzívu, kterou samozřejmě v Bulletinu budeme pečlivě sledovat. Osobně zaujímám k jejich snahám tradiční britský postoj – zdravý skepticismus.

Poznámky

(1) CAMERON David (2011). Human Rights in my Sights. Express, 21. srpna 2011, <http://www.express.co.uk/posts/view/266219>.

(2) Ve Spojeném království funkci listiny práv plní Human Rights Act z roku 1998, což je přejetá Evropská úmluva o lidských právech.

(3) CAMERON David in DOUGHTY Steven (2011). Stop meddling in our laws, Clarke tells Euro judges. Daily Mail, 9. září 2011, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2035091/Stop-meddling-laws-Clarke-tell-Euro-judges.html>.

Zdroje

- BBC (2011). Sir Menzies Campbell warns against human rights changes. 21. srpna 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-14606104>.

- CAMERON David (2011). Human Rights in my Sights. Daily Express, 21. srpna 2011, <http://www.express.co.uk/posts/view/266219>.

- DAILY TELEGRAPH (2011). David Cameron warned by Lib Dems not to ‚water down‘ human rights. Daily Telegraph, 21. srpna 2011, <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/david-cameron/8714015/David-Cameron-warned-by-Lib-Dems-not-to-water-down-human-rights.html>.

- DOUGHTY Steven (2011). Stop meddling in our laws, Clarke tells Euro judges. Daily Mail, 9. září 2011, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2035091/Stop-meddling-laws-Clarke-tell-Euro-judges.html>.

David Cameron, foto: <http://general-history.com>

Určuje pohlaví tělo nebo pocit?

Osobní svoboda a veřejný registr v Nizozemí

Zuzana Melcrová

Nizozemská vláda vypracovala návrh změny občanského zákoníku, podle něhož by si transsexuálové mohli nechat oficiálně zaregistrovat „nové“ pohlaví až po splnění dvou základních podmínek, a to po podstoupení chirurgického zákroku, který by jejich původní pohlaví měnil, a současně po úplné a nevratné sterilizaci.

Údaje o pohlaví osob jsou obsaženy v Nizozemském registru civilního statusu¹, který je běžně označován jako GBA. Tento registr obsahuje i ostatní základní osobní údaje jednotlivců, a je proto běžně používán jak státními orgány, tak i jinými institucemi, které pracují s osobními údaji v rámci výkonu svých veřejných kompetencí. Soukromé společnosti, které si vedou vlastní rejstříky obsahující osobní údaje, jsou podle zákona povinny dbát na to, aby jejich údaje byly v souladu s GBA. V podstatě se tedy jedná o jakousi obdobu českých občanských průkazů, přičemž GBA na rozdíl od nich není v materializované podobě. V každém případě však jde o data, která nizozemské občany provází v podstatě na každém kroku.

Návrh nové právní úpravy je na první pohled poměrně kontroverzní, a není proto divu, že se nizozemská vláda dočkala mnoha kritických reakcí, především ze strany lidskoprávních organizací v čele s Human Rights Watch (dále jen „HRW“). Nejpalčivějším problémem je otázka, zda navrhovaná změna občanského zákoníku neporušuje právo na tělesnou integritu a osobní svobodu, k jejichž ochraně Nizozemí zavazuje jak mezinárodní, tak vnitrostátní právo.

HRW na tuto problematiku zpracoval poměrně rozsáhlou studii², jejímž cílem je dokázat, že stanovení výše uvedených podmínek pro možnost změny údaje o pohlaví v GBA je v rozporu se základními lidskými právy. Podle názoru této organizace by nemělo být určení vlastního pohlaví vázáno na jakékoli podmínky související s medicínskými zákroky a nutností brát hormonální léky, tedy na lékařské procedury, které mají změnit pohlaví člověka i z fyzického a lékařského hlediska. Při úpravě určování vlastního pohlaví by mělo být podle HRW vycházeno striktně z principu sebeurčení člověka. Jedinec by tedy měl mít možnost změnit své pohlaví ve veřejném registru, přestože fyzicky má pohlaví opačné.

Pokud se zamyslíme nad tímto názorem, lze dovodit, že podle HRW má svoboda sebeidentifikace co do pohlaví obdobný charakter jako např. svoboda určení své národnosti nebo náboženského vyznání. Na druhou stranu je ale nutné

si uvědomit podstatný rozdíl mezi těmito svobodami, který má zcela objektivní povahu. Zatímco primárně duchovní podstata svobody náboženského vyznání je naprosto zjevná, svoboda zvolit si pohlaví je postavena na kombinaci psychologických i fyzických faktorů, přičemž ani jeden z nich nelze zcela opomíjet, neboť oba hrají v životě jednotlivců i ve společnosti důležitou roli. Stojíme tedy před zásadní otázkou, a to zda by měl mít člověk právo s oficiální platností určit své pohlaví bez ohledu na jeho skutečné tělesné znaky a vlastnosti. Abychom ji dokázali zodpovědět, je potřeba si nejprve uvědomit, do jaké míry a jakým způsobem společnost a tedy i veřejný zájem vyžadují, aby oficiální údaje o pohlaví jednotlivců odpovídaly jejich skutečnému fyzickému pohlaví. A když už jsme se dostali do této filozoficky laděné roviny uvažování, můžeme dále navázat otázkou, co je vlastně skutečným pohlavím člověka? Na jaké „proměnné“ je ve skutečnosti rozhodujícím způsobem závislé toto určení - psychické nebo tělesné?

Na tyto otázky zjevně neexistuje univerzální odpověď, neboť je nelze posuzovat bez konkrétního společenského kontextu. V tomto případě se totiž nejedná pouze o ochranu svobody na sebeurčení, ale zároveň o vyvážení uplatňování této svobody s veřejným zájmem na soulad oficiálních údajů o pohlaví osoby s fyzickou skutečností. Nyní nám nezbývá než vyčkat, jak se nizozemská vláda s tímto argumentačním břemenem popere a zda bude odůvodnění jejího návrhu nové právní úpravy dostatečně přesvědčivé.

Poznámky

(1) V originálním znění Gemeentelijke Basisadministratie van Persoonsgegevens. Převzato z: Human Rights Watch: Controlling Bodies, Denying Identities (online), <http://www.hrw.org/node/101483/section/4>.

(2) Dostupné na internetu: Human Rights Watch: Controlling Bodies, Denying Identities (online); <http://www.hrw.org/node/101483/section/4>.

Zdroje

- Human Rights Watch: Controlling Bodies, Denying Identities (online). Citováno na internetu: <http://www.hrw.org/node/101483/section/4>

- Human Rights Watch: The Netherlands: Transgender Law Violates Rights (online). Citováno na internetu: <http://www.hrw.org/news/2011/09/13/netherlands-transgender-law-violates-rights>

- The Washington Post: Dutch government announces plans to change transgender law criticized by rights group (online). Citováno na internetu: http://www.washingtonpost.com/world/europe/human-rights-watch-criticizes-dutch-regulations-for-transgender-registrations/2011/09/13/gIQAmpC4OK_story.html

- The State: Dutch propose to change transgender rules (online). Citováno na internetu: <http://www.thestate.com/2011/09/13/1969442/rights-group-criticizes-dutch.html>

Recenze

Jak číst čísla?

Hubert Smekal

Wilkins Karin (2011). *Questioning the Politics of Numbers. How to Read and Critique Research*. OUP USA, ISBN 978-0-19-974739-9, 128 stran.

Čím dále více odborných textů, které se zabývají lidskými právy, využívá k přiblížení problémů nebo přímo k jejich „vyřešení“ prezentaci čísel. Míra obtížnosti se samozřejmě liší – od jednoduchých deskriptivních statistik až po „nepochopitelná“ ekonometrická kouzla. Knihu se slibným názvem *Questioning Numbers* od Karin Wilkins jsem zakoupil s bohu libým úmyslem – poskytnout diplomantům (či obecně studentům) stručnou práci, která by osvětlila nástrahy, jež na nás číhají při četbě textů používajících kvantitativní metody. V napjatém očekávání mě utvrdil i podnadpis *How to Read and Critique Research*.

Bohužel, publikace z dílny Oxford UP mě moc nepřesvědčila. Na to, že by se mělo jednat o dílko uvádějící do problematiky výzkumu s kvantitativními daty, je v něm často zbytečně používán odborný jazyk. Autorka sice uvádí řadu příkladů, přesto si ale myslím, že například pro čtenáře bez sociálně-vědního vzdělání by nemusel být text zcela srozumitelný. Na druhé straně knížka věnuje netradičně rozsáhlý prostor etice výzkumu a je taktéž dobře

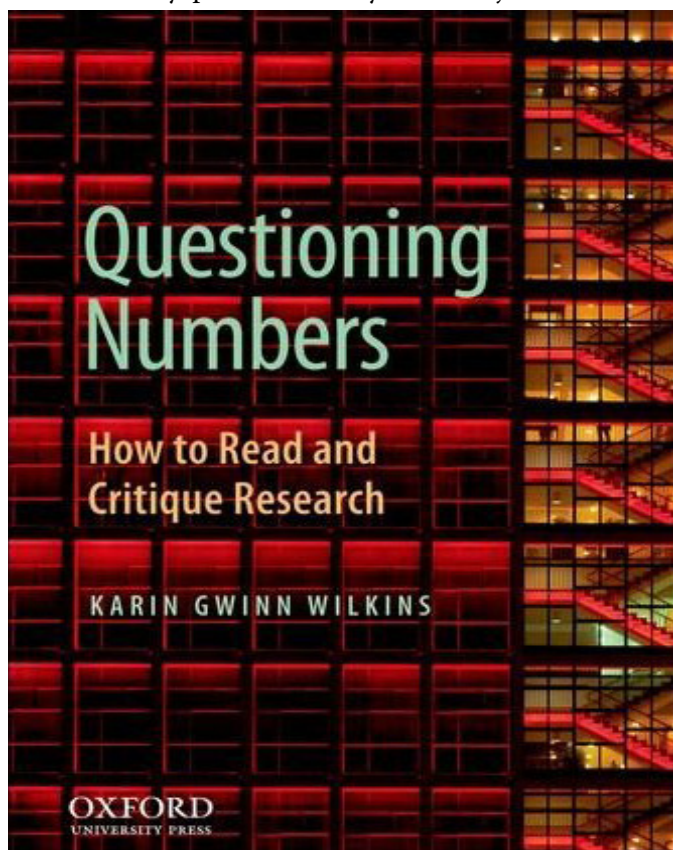
použitelná jako jakási mapa výzkumu – na závěr shrnuje jednotlivé fáze a předkládá ke každé z nich soubor otázek, jež bychom neměli při čtení kvanti-studií opomenout. Rovněž neopomíná varovat před nutností zvážit, kdo je zadavatelem výzkumu a jak se tato skutečnost může promítnout do jeho výsledků.

Abych krátkou recenzi shrnul – těch pár hodin, co do četby této knihy investujete, rozhodně nepovažuji za ztracené, na druhou stranu jsou ale k nalezení lepší (ale mnohem delší) práce obdobného zaměření. Třeba nepřekonatelná česká klasika – Miroslav Dismar: *Jak se vyrábí sociologická znalost. Příručka pro uživatele* (Karolinum, 3. vyd., 2002), ze zahraničních pak Freedman – Pisani – Purves: *Statistics* (W. W. Norton & Company, 4. vyd., 2007; bohužel, české čtenáře může odradit cena – bolestivých 115 dolarů).

Democracy in the Middle East?

Časopis Global Politics položil předním mezinárodním odborníkům na Blízký východ dvě otázky o „Arabském jaru“. Odpovědi na otázky GP poskytli např. Jack A. Goldstone (George Mason University), Sheila Carapico (American University in Cairo), Katerina Dalacoura (LSE), Karim Mezran (Johns Hopkins University) nebo Yezid Sayigh (King's College London).

3) Mezinárodní politika a lidská práva

Tragický masakr v Oslo a nebezpečí zvané „hate crimes“

Kristina Hornáčková

Hate crimes znamenají násilné zločiny spáchané z nenávisti. Návist se může otočit proti mnoha skupinám, často jí musejí čelit etnické či sexuální menšiny nebo skupiny imigrantů. Zločiny spáchané z nenávisti jsou obzvláště závažné, protože útočí na samotnou podstatu člověka a jeho identity, případně identitu skupiny osob, a vytvářejí tak atmosféru strachu a nedůvěřivosti v otevřené společnosti, která se takovým útokům často nedovede účinně bránit.

K jakým činům může nenávist ke skupině osob vést, dokládají červencové teroristické útoky v Norsku. Návist jednoho člověka k imigrantům, zejména pak ke vládní přistěhovalce politice, vedla ke spáchání bombového útoku na státní úřady a k chladnokrevnému zabití desítek mladých příznivců vládní strany. Tím, že podkopávají společné hodnoty rovnosti všech lidí, ohrožují zločiny z nenávisti samotnou podstatu stále více rozmanitějších společností, ve kterých žijeme a útočí na kořeny demokracie, kterými jsou otevřenost vůči „jinakosti“ a ochrana menšin. Norsko bylo přitom vždy příkladem rozvinuté země, od které se i západoevropské státy měly stále co učit. Skandinávský model pak byl dlouhodobě typický svojí otevřeností vůči imigrantům, rovností mezi muži a ženami či nízkou sociální nerovností.

Obraz norské tragédie byl zachycen v debatách, které se následně v severní Evropě vedly. Diskutovalo se o tom, zda by měly být tzv. „nenávistné projevy“ (hate speech) potlačovány tvrdším způsobem, na přetřes se dostaly i zákony o držení zbraní a jejich účinnost. Otázkou je, zda relativně snadný přístup ke zbraním ve státech Skandinávie (či ve větší míře v USA), není výrazným faktorem ovlivňujícím počet útoků a obětí.

S „hate crimes“ se však potýkají také ostatní státy, například Rusko, kde je spácháno nejvíce rasově

motivovaných zločinů na světě. Návrh zákona na potírání homofobních zločinů projednával například i italský parlament v červenci tohoto roku, a přestože Itálie v poslední době bojuje se vzrůstajícím množstvím homofobních zločinů, byl návrh těsnou většinou zamítnut.

Navzdory množství mezinárodních konvencí o lidských právech a ochraně proti různým formám diskriminace však i některé západní státy v praxi selhávají. Reakcí na každý takový čin by mělo být jednoznačné a hlasité odsouzení jako v případě reakcí na útoky v Norsku. Z mnoha stran však stále zaznívá také hlasitá akcentace problému přistěhovalců v Evropě. V téměř každé evropské zemi působí politická strana, často zastoupená i v parlamentu, která zaujímá k imigrantům principiálně negativní postoj.

Ve Finsku stojí například v čele parlamentní komise pro přistěhovalce Timo Soini, předseda strany Práví Finové, který se rád zapojuje do debat na Hommaforu, internetové platformě, kde často zaznívají nenávistné výroky na adresu imigrantů. Ostatně právě jeho pozice jakožto předsedy parlamentní komise pro otázky přistěhovalců

tví byla diskutována v souvislosti s útoky v Oslo.

Přestože norská tragédie může být vnímána jako předzvěst vzrůstající vlny demagogismu a populismu napříč Evropou, stále ji lze považovat za exces jedince. Takový názor zastává i Dominique Moisi, který ve své knize *Geopolitics of Emotions* označuje populismus jako přímý produkt kultury strachu. Moisi varuje, že otevřené demokratické země musejí být na takovou situaci připraveny a nečekat na podobné tragédie. Ucho-

vání hodnot svobody, rovnosti, otevřenosti a vzájemného respektu si žádá uvážlivé posílení bezpečnosti a připravenosti bezpečnostních složek. To samozřejmě platí také pro Českou republiku. Dilema mezi zachováním svobody slova a otevřené demokracie na jedné straně a potíráním jakýchkoliv náznaků extremismu a slovní nenávisti směrem k menšinám na straně druhé představuje stále palčivý problém, a to nejen pro USA, Itálii nebo Norsko.

Zdroje

- Amnesty International (2011). Italy fails to adopt measures to tackle hate crimes. 26. července 2011, (<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/italy-fails-adopt-measures-tackle-hate-crimes-2011-07-26>).
- Greyson Deborah – Little Ben (2011). The far right are the masters of network politics, not the „internationalist“ left. *Open Democracy*, 4. srpna 2011, (<http://www.opendemocracy.net/ourkingdom/deborah-grayson-and-ben-little/far-right-are-masters-of-network-politics-not-international>).
- Human Rights First. Hate Crimes and Human Rights, (<http://www.humanrightsfirst.org/our-work/fighting-discrimination/hate-crimes-and-human-rights/>).
- Moisi Dominique (2011). What Failed in Norway?. *Project Syndicate*, 29. července 2011 (<http://www.project-syndicate.org/commentary/moisi69/English>).

Foto: <http://wikipedia.org>

Tvrký zásah proti demonstracím v Jemenu

Kristina Hornáčková

Protesty za odstoupení jemenského prezidenta Ali Abdullaha Saleha si doposud vyžádaly několik desítek obětí poté, co se vládní složky rozhodly rozehnat davy násilnou střelbou. Desítky dalších demonstrantů byly při zásahu zraněny. Jemenské ozbrojené síly proti protestujícím použily i odstřelovače, kteří dle očitých svědků stříleli do lidí přímo v ulicích hlavního města Saná. Situace se však zhoršila i v ostatních částech země, kde armáda tvrdě zasáhla proti demonstrantům.

Situaci v Jemenu se zabývala i Rada pro lidská práva OSN na zasedání v Ženevě. K aktivnějšímu jednání vyzvaly Radu také mnohé lidskoprávní organizace. Spojené státy a EU se však mezitím snaží jednat s jemenským prezidentem Salehem v rámci organizace Gulf Cooperation Council o jeho odstoupení, kterým by si zajistil imunitu pro sebe i své příbuzné, z nichž řada ovládá klíčové státní posty. Tvrký zásah proti demonstrantům však ukazuje, proč by neměli být jemensští představitelé zproštěni viny a proč by se imunita neměla vztahovat na zločiny proti lidskosti, jež byly při protestech v Jemenu spáchány.

Zdroje

- Amnesty International (2011). Yemen violence surges as protesters are killed. 19. září 2011, (<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/yemen-violence-surges-protesters-are-killed-2011-09-19>).
- Human Rights Watch (2011). Yemen: Protester Killings Show Perils of Immunity Deal. 20. září 2011, (<http://www.hrw.org/news/2011/09/20/yemen-protester-killings-show-perils-immunity-deal>).

Centrum pro lidská práva na Facebooku

Připojte se k facebookové skupině Centra pro lidská práva a demokratizaci a zapojte se do debat o lidských právech nejen v České republice.

4) Česká republika a lidská práva

13. ročník Školy lidských práv v Brně očami účastníčky

Lenka Lakotová

Na začátku septembra sa študenti práva mohli zúčastniť už 13. ročníku známej Školy lidských práv (ďalej ŠLP), ktorú organizuje občianske združenie Pro bono aliance. Tento rok sa ŠLP v Brně odohrávala v spolupráci s Právnickou fakultou v rámci projektu „Teorie – dovednosti – praxe: inovace studia práva“, študenti teda absolvovali ŠLP ako voliteľný predmet ohodnotený kreditmi.

Napriek tomu, že prevažná väčšina tohto interaktívneho kurzu sa odohrávala v priestoroch fakulty (s výnimkou návštevy Najvyššieho správneho súdu a kancelárie Verejného ochrancu práv), atmosféra sa líšila od bežných seminárov či prednášok. V malej skupine študentov, ktorá spolu každý deň strávila v priemere okolo 7 hodín, sa najmä diskutovalo, hralo a simulovalo, samozrejme, všetko na tému ochrany ľudských práv.

Celý týždeň boli študenti pod taktovkou Vítězslava Dohnala z Pro bono aliance, ktorý viedol i samostatný blok na tému etiky v právnickej profesii. Jednotlivé bloky boli naozaj obsahovo pestré, od nácviku rôznych psychologických postupov pri komunikácii s klientom až po diskusiu na tému budúcnosti šumavských lesov. Účastníci mali možnosť zoznámiť sa s činnosťou niekoľko brněnských nevládných organizácií. Právničky Ligy lidských práv nás zoznámili s témou práv detí a pacientov, Ekologický právni servis pripravil simulované správne konanie, združenie Persefona zoznámilo s problematikou domáceho násillia. Z ďalších blokov spomeniem diskusiu so sudcami Najvyššieho správneho súdu Kateřinou Šimáčkovou a Karelom Šimkou, blok s Pavlom Molkom na tému slobodu prejavu, či prednášku Michala Čermáka o diskriminácii.

Z vlastnej skúsenosti môžem tento kurz všetkým študentom práva len odporučiť. Uvoľnená atmosféra, skvelí hostia a prednášajúci, dobrovoľná účasť študentov, ktorí sa zaujímajú o podobnú problematiku, to všetko dokopy malo za následok skvelý inšpiratívny týždeň plný zážitkov a načerpania nových vedomostí.

Stanovisko ombudsmana k cenovému rozlišovaniu Jan Petrov

Veřejný ochránce práv vydal v polovine září doporučení a jeho rozšiřující stanovisko, které se zabývají tématem cenového rozlišování neboli dvojích cen. Hlavním cílem obou dokumentů je upozornit na tuto problematiku a stanovit, kdy je rozlišování nástrojem pro efektivní hospodaření a kdy se naopak jedná o protiprávní nerovné zacházení, které je v rozporu s některými základními lidsko-právními principy.

Ombudsman v doporučení nejprve konstatoval, že cenové rozlišování je v zásadě dovolené s ohledem na to, že může navýšit jak zisk poskytovatele zboží či služeb, tak i spotřebitelský užitek. Proto není z pohledu práva nijak problematické poskytování slev příslušníkům skupiny osob, kteří jsou mezi spotřebiteli nedostatečně zastoupeni (např. nižší vstupné na fotbalový zápas pro ženy a děti), ani slevy pro skupiny s obvykle nižšími příjmy,

Foto: <http://www.ochranec.cz>

jako jsou studenti nebo důchodci. Takové rozlišování je ospravedlnitelné snahou nalákat co nejvyšší počet spotřebitelů.

Dále však ochránce zdůrazňuje, že každé cenové rozlišování musí být přiměřené a rozumně odůvodněné legitimním cílem a nesmí zasahovat do důstojnosti dotčených jedinců. Zakázané tak je rozlišování založené na jednom z důvodů, které poskytuje antidiskriminační zákon (tedy z důvodů rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru) a které zároveň nelze ospravedlnit výše zmíněným hospodářským užitkem. Jako příklad zakázaného rozlišování veřejný ochránce práv uvádí odmítání obsloužit jedince v restauraci z důvodů etnicity, zákaz vstupu pro nevidomé s vodícími psy do restaurace nebo zákaz vstupu s dětmi do kavárny. Zvláštním případem zakázaného rozlišování, které není v rozporu s antidiskriminačním zákonem, ale s evropským právem, je stanovování dvojitých cen pro cizince.

Zdroje

- Doporučení ochránce k cenovému rozlišování. 13. září 2011. Dostupný z WWW: (http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporuzeni/Doporuzeni-Cenove_rozlisovani_158-2010-JKV.pdf).

- Stanovisko ochránce k cenovému rozlišování. 13. září 2011. Dostupný z WWW: (http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Stanoviska/Cenove_rozlisovani_158-2010-Stanovisko.pdf).

- Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

Ústavní soud se znovu vyjádřil k odebrání dětí Ladislav Vyhnánek

Na začátku září Ústavní soud opět rozhodl ve věci Veroniky Kočové, již byla několik dní po porodu – již před dvěma roky – odebrána dcera. Od té doby probíhalo soudní řízení, v němž mělo být určeno, jestli dcera paní Kočové nadále zůstane v ústavu, či zda se vrátí k matce. Ústavní soud nyní zrušil rozhodnutí obecných soudů, podle nichž měla být dcera paní Kočové nadále ponechána v ústavu. Ústavní soud vyjádřil své přesvědčení, že vazba mezi rodičem a dítětem je jedním z prvořadých předpokladů zdárného vývoje dítěte a že odnětí dítěte z péče matky představuje až nejkrajnější opatření, které lze uplatnit pouze v nejméně závažných případech, a musí se tedy opírat o dostatečně závažné argumenty motivované zájmem dítěte.

Soudy, které ve věci paní Kočové rozhodovaly, tato východiska nerespektovaly, což Ústavní soud podrobil kritice. Poukázal na to, že v průběhu řízení nebylo zjištěno, že by se paní Kočová o svou dceru nedokázala postarat, či že by dítěti v rodině hrozilo nějaké nebezpečí (paní Kočové se konec konců později narodil syn, který byl v rodině ponechán a o něhož se stará). Rozhodování soudů tak pravděpodobně bylo motivováno spíše tím, že paní Kočovou považovaly za „nepřízřusivou osobnost“, která žije v ne zcela vyhovujících podmínkách. Takovéto argumenty však podle Ústavního soudu v demokratické společnosti tak masivní zásah do práva na rodinný život odůvodnit nemohou.

Zdroje

- Nález Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 2546/10.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Linda Janků – Lubomír Majerčík – Hubert Smekal

Vnitrostátní právo

- Halász, I. Zrod a charakteristika nového Základního zákona Maďarska. *Právník* 8/2011.
- Kristová, A. Vliv průtahů v řízení na výrok o trestu. *Státní zastupitelství* 7-8/2011.
- Matiaško, M. Modely systémů soudnictva pro mládež. *Trestněprávní revue* 8/2011.
- Nonnemann, E. Další zpracování oprávněně zveřejněných osobních údajů. *Právní rozhledy* 18/2011.
- Ševčík, L. – Kincl, M. Ústavní stížnost v bagatelní věci, aneb divadelní představení pro předškolní věk. *Bulletin advokacie* 9/2011.
- Šmíd, O. Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva (recenze). *Právní fórum* 8/2011.
- Šramelová, S. – Britvík, T. Hospodářská sůtaž v kontexte ochrany lidských práv. *Justičná revue* 6-7/2011.
- Vantuch, P. Je vhodné zrušit přísedící v trestních věcech u okresních soudů? *Trestní právo* 7-8/2011.
- Záhora, J. Uchování počítačových údajů a ochrana súkromia. *Justičná revue* 6-7/2011.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Čapek, J. Právo neobviňovat sám sebe ve světle recentní judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Státní zastupitelství* 7-8/2011.
- Davala, M. Systém ochrany lidských práv v rámci Organizace amerických štátov. *Justičná revue* 6-7/2011.
- Klimek, L. Úvahy de lege ferenda k novému slovenskému zákonu o európskom zatýkacím rozkaze. *Trestní právo* 7-8/2011.
- Lhotský, J. Mezinárodní trestní soud a vývoj právní úpravy zločinu agrese v mezinárodním právu. *Právník* 9/2011.
- Soudní dvůr EU: Diskriminační podmínka pobytu v důchodovém pojištění. *Právní rozhledy* 17/2011.
- Švec, M. Diskriminácia na základe sexuálnej orientácie cez prizmu európskej judikatury a legislatívy. *Justičná revue* 6-7/2011.

Rozsudky ESLP

- Věc Gäfgen proti Německu (uznání vnitrostátních orgánů, že došlo k nelidskému jednání, aniž by byla vyplacena peněžní náhrada). *Bulletin advokacie* 9/2011.
- Věc Ciorap proti Moldavsku (značně nižší přiznání odškodnění na vnitrostátní úrovni, než nejvyšší částka, kterou by Soud přiznal v podobných případech). *Bulletin advokacie* 9/2011.

- Věc D. B. proti Turecku (bránění ve výkonu práva na stížnost). *Bulletin advokacie* 9/2011.
- Věc Vidakovič proti Srbsku (výše odškodnění přiznaná na vnitrostátní úrovni v souvislosti s průtahy v řízení). *Bulletin advokacie* 9/2011.
- Věc Ouaediri proti Švýcarsku (obecná námitka proti ústavnímu ustanovení zakazujícímu výstavbu minaretů). *Bulletin advokacie* 9/2011.
- Věc Kiyutin proti Rusku (nakažení virem HIV jako překážka povolení pobytu). *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* 4/2011.
- Věc Mihai proti Slovensku (nemožnost odvolat se vůči rozhodnutím vyšších soudních úředníků). *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* 4/2011.
- Věc Sabeh El Leil proti Francii (jurisdikční imunita cizího státu vůči ve světle práva na přístup k soudu). *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* 4/2011.
- Věc Pravoye Delo a Shtekel proti Ukrajině (postih novináře za publikaci informace získané z internetu). *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* 4/2011.
- Věc Csüllög proti Maďarsku (podmínky na samotce). *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* 4/2011.
- Věc Antunes Rodrigues proti Portugalsku (znehodnocení budovy v důsledku uzavření přístupové cesty). *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* 4/2011.
- Věc Chodorkovskij proti Rusku (zadržení, okolnosti a podmínky vazby, politická motivace stíhání). *Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* 4/2011.

Politologie a mezinárodní vztahy

- Dočekalová, Pavla: Snahy o řešení podněsterského konfliktu: role a aktivity OBSE. *Politologický časopis* 3/2011.
- Dvořák, Libor: Hudbou proti sovětské i nové totalitě. *Mezinárodní politika* 8/2011.
- Klusák, Pavel: „Sen o životním stylu je v hudbě tak silně přítomný, že táhne lidi například i ke změně režimu“. *Mezinárodní politika* 8/2011.
- Krejčík, Jiří: Demokratický konec demokratického komunismu. *Mezinárodní politika* 9/2011.
- Lizec, Bořek: Svět podle Condoleezy Riceové: Cestou teorie demokratického míru směrem ke konci dějin, nikoli střetu civilizací. *Mezinárodní politika* 9/2011.
- Řehák, Vilém: Mediace jako nástroj řešení konfliktů. Případ občanské války v Libérii. *Mezinárodní vztahy* 3/2011.
- Štátný, Jaroslav: Hudba, moc a svoboda. *Mezinárodní politika* 8/2011.
- Štěpanovský, Jiří: Přijde po "Arabském jaru" i protizápadní podzim?. *Mezinárodní politika* 9/2011.

Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity - www.iips.cz

Centrum pro lidská práva a demokratizaci, bulletin vydává Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Masarykova univerzita, Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno **adresa redakce** Mezinárodní politologický ústav, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika **tel./fax** +420 549 495 769 **e-mail** iips@iips.cz **webové stránky** www.iips.cz **redakční rada** Hubert Smekal (editor), Lukáš Hoder, Lubomír Majerčík, Ladislav Vyhnánek. Grafika: Marek Šolony **ISSN** 1804-2392